

Posudek bakalářské práce Lucie Zinke Neverbální komunikace ve škole

V bakalářské práci se Lucie Zinke zabývá neverbální komunikací ve škole. Téma neverbální komunikace bylo již v diplomových a bakalářských pracích několikrát zpracováno, z textu je však zřejmé, že se L. Zinke těmito pracemi neinspirovala. To nechápeme jako výtka, spíše jako poznámku, že práce jejích kolegů by jí mohla pomoci vyrovnat se s některými úskalími, která musela překonávat. Někdy se s nimi vypořádala úspěšně, jindy však problematiko pouze otevřela a nedospěla ke konečnému řešení. V následujícím textu na tato místa upozorníme.

K problematice neverbální komunikace autorka přistupuje spíše extenzivně než intenzivně. Téma neverbální komunikace si nijak neomezila, zabývá se všemi neverbálními prostředky a snaží se v plné šíři dešifrovat jejich význam. To se týká i školního prostředí. Mapuje neverbální komunikaci na všech vzdělávacích stupních. Od mateřské školy se dostává ke škole základní, pak střední a končí u školy vysoké. Takovéto široké téma se dá v rámci bakalářské práce jen stěží uchopit. Tím bych chtěla upozornit, že autorka si vytyčila velmi nesnadný cíl.

Jak L. Zinke postupovala, je patrné ze struktury její práce. Nejprve na základě publikací, které se danou tematikou zabývají, vymezuje různé typy neverbálních prostředků, představuje klasifikace různých autorů, kteří jsou také různě oborově ukotvení. Zde je třeba ocenit, že zohledňuje i poznatky pedagogické literatury, že z těchto textů vybírá z hlediska neverbální komunikace ve škole relevantní informace. Možná by bylo přehlednější, kdyby tento pedagogický pohled soustředila do samostatného oddílu. V praktické části postupuje po jednotlivých vzdělávacích stupních, tedy od mateřské školy ke škole vysoké. Zde je třeba velmi ocenit, že kolegyně Zinke zvládla realizovat výzkum v takovémto rozsahu, neboť svolení rodičů a pedagogů k takovému zásahu do výuky se často získává velmi nesnadno. Takto autorka získala rozsáhlý materiál, jehož zevrubné zpracování by bylo velmi náročné. Není tedy divu, že někdy jsou její závěry poněkud povrchní.

Práce by byla cennější a mohla by také sloužit jako vhodné východisko pro další rozpracování, kdyby autorka explicitněji popsala, jakým způsobem výzkum realizovala. Z textu se nikde nedovídáme, jaký byl celkový počet osob zařazených do výzkumů, můžeme jej pouze odhadovat na základě některých údajů uvedených u jednotlivých typů škol. Určitě by práce působila věrohodněji, kdyby autorka popsala metodu svého pozorování. Tedy jak jednotlivé neverbální prostředky monitorovala a jak je zaznamenávala. Určitě by bylo přesvědčivější, pro autorku také svým způsobem snazší, kdyby se mohla opřít o videozáznam. Chápu však, že pořizování videozáznamu ve škole je zásahem, který může narušovat chod výuky, a škola s ním nemusí souhlasit. Byla bych ráda, kdyby se autorka v průběhu obhajoby blíže vyjádřila k množství pokusných osob, celkovému i na jednotlivých typech škol, a kdyby podrobněji charakterizovala metodu svého pozorování a způsob záznamu registrovaných neverbálních prostředků.

Lucie Zinke v úvodu praktické části práce píše, že z možných komunikačních situací, se kterými se ve vzdělávacích situacích setkáváme, volí kárání žáků, vzájemnou komunikaci žáků, výklad vyučujícího a komunikaci vyučujícího se žákem. Myslím, že se tak dostala opět do složité situace. Jak je z praxe známo, tyto situace se často prolínají a jejich frekvence na různých vzdělávacích stupních bývá odlišná. Prosím autorku, aby během obhajoby tento výběr zdůvodnila. Ze struktury podkapitol empirické části práce je zřejmé, že s udržení své analýzy podle takto vymezených situací má problémy. Např. těžko můžeme hodnotit výklad učitelky v mateřské škole, stejně tak např. kárání na škole vysoké. Na vysoké škole se dostává do zcela specifické situace neboť analyzuje komunikaci během referátu, popisuje videozáznamy pořízené v rámci semináře Kultura mluveného projevu a neverbální

komunikaci při zkoušce. Tady bych se opět ráda zeptala, jakým způsobem si autorka zajistila přístup k této situaci a jak získala svolení s jejím monitorováním.

Trochu nepřehledný je způsob, jakým autorka pracuje s literaturou, z níž čerpá. Často odkazuje na příspěvky publikované v Časopise čeština doma a ve světě. Na časopis odkazuje v poznámce pod čarou, v textu uvádí jméno autora a rok vydání. V seznamu použité literatury jednotlivé příspěvky nejsou uvedeny vůbec, je tam uveden časopis Čeština doma a ve světě, a to ještě s neúplným bibliografickým údajem. Také by práci prospělo, kdyby kolegyně Zinke vždy citovala přímo autory, z nichž čerpá. Většinou se jedná o běžně dostupné publikace. Jako příklad uvádím odkaz na J. Křivohlavého, kterého zmiňuje prostřednictvím Z. Palkové nebo na J. Linhartu odkazuje prostřednictvím K. Hausenblase.

Občas se v textu nacházejí tvrzení, která jsou zavádějící či nepřesná. Např. na s. 11 – komunikaci nelze ztotožňovat pouze s přenosem informací; na s. 20 je záměna J. Nekvapila za M. Nekulu; pauzu v dialogu nelze považovat za technickou záležitost (byť je tento výraz v uvozovkách), jak je uvedeno na s. 20; z s. 21 vyplývá, že komunikace hlasatelů není veřejným projevem; považovat gesta jako pohybovou činnost za nauku je v rozporu tradičním pohledem na vědecké disciplíny, viz s. 31; není zřejmé, co autorka rozumí termínem „rutinní slovní sdělení“, viz s. 32.

V práci se vyskytuje několik formulačních a gramatických nedostatků, jejich počet však není velký. Určitě je třeba ocenit vhodnou obrazovou dokumentaci, která ilustruje konkrétní neverbální prostředky. Dále musím upozornit na entuziasmus, s kterým L. Zinke práci tvořila a současně její mimořádnou samostatnost při psaní práce. Také si zaslouží ocenění množství hodin, které věnovala výzkumu i jeho zaznamenání.

Určitě by bylo v autorčiných silách většinu nedostatků odstranit; vím, že na to má dostatečný intelektuální potenciál. Škoda, že si na práci nevymezila více času. Věřím, že během obhajoby bude na vznesené připomínky konstruktivně reagovat.

Přes uvedené nedostatky práci Lucie Zinke k obhajobě doporučuji, závěrečnou klasifikaci budu volit podle průběhu obhajoby. Předběžně navrhuji hodnocení velmi dobře až dobře.

V Praze 2. 9. 2012

PhDr. Jasňa Pacovská, CSc.